

УДК 349.3:355.1

DOI: <https://doi.org/10.33216/2218-5461/2026-52-2-66-77>

ВИДИ ОДНОРАЗОВИХ ДОПОМОГ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Волинець В.В.

TYPES OF LUMP-SUM BENEFITS FOR MILITARY PERSONNEL DURING MARTIAL LAW

Volynets V.V.

Стаття присвячена комплексному аналізу системи одноразових грошових виплат військовослужбовцям в умовах воєнного стану як складової державних соціальних гарантій та елемента грошового забезпечення. Обґрунтовано, що в період воєнного стану нормативне регулювання відповідних виплат характеризується підвищеною динамічністю та багаторівневістю джерел, що зумовлює необхідність систематизації підстав, умов і процедур їх призначення та виплати. Запропоноване авторське визначення одноразової грошової допомоги військовослужбовцям та за характером виокремлено такі її види: 1) стимулююча (мотиваційна); 2) одноразові виплати соціально-забезпечувального характеру; 3) допомоги соціально-побутового призначення; 4) гарантійні виплати при звільненні з військової служби.

У статті проаналізовано мотиваційні (стимулюючі) одноразові виплати, зокрема допомогу після укладення першого контракту та виплати в межах експериментальних проєктів, а також гарантійні виплати у разі звільнення з військової служби. Окремий блок дослідження присвячено соціально-забезпечувальним (компенсаційним) виплатам у разі встановлення інвалідності та у разі часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності, з акцентом на критерії визначення розміру допомоги (група інвалідності або ступінь втрати працездатності, причинний зв'язок із виконанням обов'язків військової служби, категорія служби, строки встановлення відповідного стану). Розкрито правове значення переогляду (повторного огляду) та зміни причинного зв'язку, а також підходи до здійснення доплати з урахуванням раніше виплачених сум і винятки з цього правила.

Поряд із цим охарактеризовано допомоги соціально-побутового призначення (грошову допомогу на оздоровлення та матеріальну допомогу для вирішення соціально-побутових питань) як щорічні виплати у межах системи грошового забезпечення, для яких є типовими заявний порядок реалізації (рапорт), наказове оформлення, недопущення подвійного отримання в одному календарному році та визначення розміру виходячи з місячного грошового забезпечення за правилами, встановленими відомчими актами.

Ключові слова: *військовослужбовець, військова служба, одноразова грошова допомога, інвалідність, втрата працездатності, допомога на оздоровлення, матеріальна допомога, соціально-побутові питання, контракт, звільнення.*

Постановка проблеми. *Україні та запровадження правового режиму*
Повномасштабна збройна агресія проти *воєнного стану актуалізували питання*

належного правового забезпечення соціального захисту військовослужбовців. Одним із ключових елементів такого захисту є система одноразових виплат, що мають компенсаційне, гарантійне та соціально-забезпечувальне значення. У період воєнного стану правове регулювання одноразових виплат військовослужбовцям набуло особливої динаміки: законодавча база доповнюється та уточнюється, приймаються спеціальні підзаконні нормативно-правові акти, змінюються підходи до визначення підстав, розмірів, порядку призначення та виплати відповідної допомоги.

Стан дослідження. Питання грошових виплат (допомог) у сфері трудового права та права соціального забезпечення досліджували такі науковці, як Н. Б. Болотіна, В. Я. Бурак, С. Я. Вавженчук, В. С. Венедиктов, В. В. Гончарук, М. І. Іншин, Т. М. Кириченко, Т. В. Колеснік, Н. О. Мельничук, О. В. Москаленко, В. І. Прокопенко, Д. І. Сіроха, Г. І. Чанишева, Н. М. Хуторян, В. І. Щербина, О. М. Ярошенко та інші. Водночас проблематика одноразових грошових виплат військовослужбовцям у період воєнного стану, зокрема їх систематизації, критеріїв диференціації розміру та процедур призначення і виплати, у доктрині висвітлена фрагментарно й потребує подальшого наукового опрацювання з урахуванням динаміки нормативного регулювання та практичних викликів правозастосування.

Тому **метою** цієї статті є комплексний аналіз правового регулювання одноразових грошових виплат військовослужбовцям у період воєнного стану, визначення їх видів та ключових умов і порядку призначення й виплати.

Виклад основного матеріалу. Поняття «допомога» у науковій доктрині розглядалося крізь призму різних підходів і термінологічних конструкцій. У працях учених воно найчастіше аналізується в контексті категорії «соціальна допомога» як

складової системи соціального захисту, а також у контексті «грошова допомога» як фінансова форма реалізації відповідної державної гарантії (виплати), що має компенсаційне призначення. Наприклад, С.Ю. Алфьоров соціальну допомогу в умовах воєнного стану визначає як: «комплекс заходів, спрямованих на забезпечення базових потреб громадян, які зазнають соціальних труднощів через бойові дії, що в свою чергу призвели до втрати членів родини, майна, роботи, житла, тощо [1, с. 22]. У свою чергу, К.П. Жидченко визначає одноразову грошову допомогу військовослужбовцям у контексті елементу їх соціального захисту як механізм стабілізації соціальних коливань, яка наділена певною специфікою, що становить систему виплат держави, які здійснюються на принципово інших засадах і перш за все без попередніх внесків (як це має місце у разі соціального страхування) та без огляду на потребу в цих коштах їх отримувача (як це відбувається при наданні соціальної допомоги) [2, с. 150]. Проте, попри наявність поодиноких досліджень, слід зауважити, що поняття одноразової грошової допомоги військовослужбовцям, її правова природа та класифікація видів досі не отримали належного рівня доктринальної розробки й залишаються недостатньо чітко окресленими в науковій літературі.

Тому пропонуємо під одноразовою грошовою допомогою військовослужбовцям розуміти один із видів їх грошового забезпечення у вигляді разової грошової виплати, яка має цільовий та соціально-забезпечувальний характер та виплачується у визначених законодавством випадках у зв'язку з настанням відповідного юридичного факту (укладення першого контракту, звільнення з військової служби, встановлення інвалідності, часткова втрата працездатності без встановлення інвалідності тощо) за умови дотримання встановленої процедури її призначення та виплати, спрямована на

забезпечення належного рівня соціальної захищеності військовослужбовців та (або) стимулювання проходження військової служби.

Проаналізувавши чинне законодавство, яке регулює питання грошового забезпечення військовослужбовців, частиною якого є одноразові додаткові види грошового забезпечення, пропонуємо одноразові допомоги військовослужбовцям розподілити за їх характером на такі види: 1) стимулююча (мотиваційна) (одноразова грошова допомога після укладення першого контракту; допомога за проектом «Контракт 18-24»); 2) одноразові виплати соціально-забезпечувального характеру (одноразова грошова допомога у разі інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності); 3) допомоги соціально-побутового призначення (грошова допомога на оздоровлення; матеріальна допомога для вирішення соціально-побутових питань); 4) гарантійні виплати при звільненні з військової служби (одноразова грошова допомога у разі звільнення з військової служби). Розглянемо особливості виплати кожної з цих додаткових одноразових допомог.

1) стимулююча (мотиваційна) (одноразова грошова допомога після укладення першого контракту; допомога за проектом «Контракт 18-24»).

Так, згідно з положеннями Наказу Міністерства Оборони України від 07.06.2018 № 260 «Про затвердження Порядку виплати грошового забезпечення військовослужбовцям Збройних Сил України та деяким іншим особам»: «Одноразова грошова допомога військовослужбовцям після укладення ними першого контракту виплачується: особам, які приймаються на посади рядового складу строком на 3 роки; особам, які приймаються на посади сержантського і старшинського складу строком на 3 роки і більше; особам, які приймаються на військову службу за

контрактом осіб офіцерського складу строком на 1 рік і більше; особам, які підписали контракт строком на 5 років і більше, із числа військовослужбовців, призначених на посади осіб сержантського і старшинського складу, осіб офіцерського складу після закінчення вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти (підготовка яких здійснюється за державним замовленням), за умови вступу до виконання обов'язків за цими посадами» [3]. Слід зауважити, що розмір одноразової грошової допомоги для військовослужбовців після укладення ними першого контракту є диференційованим, тобто він встановлюється в залежності від військового звання. А отже, станом на 01 січня 2026 року для осіб рядового складу він становить – 26624 грн; для осіб сержантського і старшинського складу – 29952 грн.; для осіб офіцерського складу – 33280 грн.

Виплата одноразової грошової допомоги при укладенні першого контракту здійснюється в межах визначеної процедури після набуття військовослужбовцем відповідного правового статусу та фактичного вступу до виконання обов'язків за посадою. У разі укладення першого контракту під час навчання у системі військової освіти така виплата, як правило, переноситься на етап після завершення навчання та здійснюється у військовій частині подальшого проходження служби.

Також у Наказі Міністерства Оборони України від 07.06.2018 № 260 передбачено випадки, коли одноразова грошова допомога не виплачується, а саме: «1) особам рядового складу, які в період проходження військової служби за контрактом уклали контракт про проходження військової служби на посадах сержантського та старшинського складу; 2) особам сержантського та старшинського складу, яких у період проходження військової служби за контрактом прийнято на військову службу за контрактом осіб офіцерського

складу; 3) особам офіцерського складу, які в період проходження кадрової військової служби в добровільному порядку виявили бажання проходити військову службу за контрактом; 4) у разі продовження військової служби за новим контрактом; 5) у разі повторного прийняття на військову службу за контрактом осіб, звільнених з військової служби за контрактом; у разі підписання контракту для проходження військової служби у Збройних Силах України особами, звільненими з військової служби за контрактом, з інших утворених відповідно до законів України військових формувань, а також зі служби в правоохоронних органах» [3].

Отже, одноразова грошова допомога після укладення першого контракту за своїм призначенням є стимулюючою (мотиваційною) виплатою у системі грошового забезпечення військовослужбовців, спрямованою на заохочення первинного залучення до контрактної служби та закріплення особового складу. Її правова конструкція базується на поєднанні двох ключових юридичних фактів: укладення першого контракту та фактичного вступу до виконання обов'язків за посадою, що забезпечує цільовий характер виплати й мінімізує ризики формального набуття права без реального проходження служби. Водночас диференціація розміру залежно від категорії (військового звання/складу) відображає підхід законодавця до врахування різного рівня відповідальності та кадрової цінності відповідних категорій військовослужбовців.

Що стосується одноразової допомоги, яка виплачується за проектом «Контракт 18-24», то це питання регулюється Постановою Кабінету Міністрів України від 11 лютого 2025 р. № 153 «Про реалізацію експериментального проекту щодо підвищення мотивації до проходження окремими категоріями громадян України військової служби у Збройних Силах,

Національній гвардії та Державній прикордонній службі під час воєнного стану» [4]. У Постанові Кабінету Міністрів № 153 передбачається, що: «учасниками експериментального проекту є: громадяни України віком від 18 до 25 років, які приймаються на військову службу за контрактом до Збройних Сил, Національної гвардії або Державної прикордонної служби на посади рядового складу» [4]. Контракт укладається строком на 1 рік, а на посадах, пов'язаних з експлуатацією безпілотних систем, строком на 2 роки.

Згідно з п. 15 Постанови Кабінету Міністрів № 153: «Військовослужбовцям, які уклали контракт відповідно до цього Порядку, виплачується одноразова грошова допомога після укладення контракту, проходження відповідної підготовки та вступу до виконання обов'язків за посадою у військових частинах відповідно до переліку, затвердженого Генеральним штабом Збройних Сил, Головним управлінням Національної гвардії або Адміністрацією Держприкордонслужби (далі - одноразова грошова допомога), у розмірі 1 млн. гривень, яка виплачується трьома частинами:

перша частина - 200000 гривень протягом п'яти робочих днів після підписання контракту та вступу до виконання обов'язків за посадою, на яку призначений;

друга частина - 300000 гривень протягом п'яти робочих днів після проходження відповідної підготовки та залучення до виконання бойових (спеціальних) завдань, про що оголошується наказом командира військової частини;

третя частина - 500000 гривень у день виключення із списків особового складу військової частини, а у разі продовження військової служби за новим контрактом - в останній день дії контракту, укладеного відповідно до цього Порядку [4].

Узагальнюючи вищевикладене, слід зауважити, що одноразова грошова допомога

в межах проєкту «Контракт 18–24», запроваджена постановою КМУ № 153, має важливе соціально-правове та кадрово-управлінське значення у період воєнного стану. Вона виконує функцію державного мотиваційного інструменту залучення молодих громадян до контрактної служби в секторі безпеки й оборони та одночасно є елементом соціальних гарантій для військовослужбовців рядового складу, які беруть на себе підвищені ризики виконання бойових (спеціальних) завдань.

2) *одноразові виплати соціально-забезпечувального характеру (одноразова грошова допомога у разі інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності)*

Питання виплати одноразової грошової допомоги у разі інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності врегульовані Постановою Кабінету Міністрів України від 25 грудня 2013 р. № 975 «Про затвердження Порядку призначення і виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, призваних на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві» [5].

Розглянемо кожен випадок окремо. Так, одними із головних моментів, які повинні враховуватись під час виплати допомоги у разі інвалідності є її ступінь та причинний зв'язок, тобто внаслідок чого військовослужбовець отримав інвалідність. Це питання регламентується п. 17 Постанови Кабінету Міністрів України від 25 грудня 2013 р. № 975, де передбачено, що допомога виплачується:

«1) військовослужбовцю (крім військовослужбовця строкової служби), інвалідність якого настала внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва),

отриманого ним під час виконання обов'язків військової служби або внаслідок захворювання, пов'язаного з виконанням ним обов'язків військової служби, чи особі після її звільнення з військової служби внаслідок зазначених причин у розмірі:

400-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому встановлено відповідну групу інвалідності, - у разі встановлення інвалідності I групи;

300-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому встановлено відповідну групу інвалідності, - у разі встановлення інвалідності II групи;

250-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому встановлено відповідну групу інвалідності, - у разі встановлення інвалідності III групи;

2) військовослужбовцю (крім військовослужбовця строкової служби), інвалідність якого настала в період проходження військової служби або внаслідок захворювання, пов'язаного з проходженням ним військової служби, або особі, звільненій з військової служби, інвалідність якої встановлено не пізніше ніж через три місяці після звільнення її з військової служби чи після закінчення тримісячного строку, але внаслідок захворювання або нещасного випадку, що мали місце в період проходження зазначеної служби, у розмірі:

120-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому встановлено відповідну групу інвалідності, - у разі встановлення інвалідності I групи;

90-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому встановлено відповідну групу інвалідності, - у разі встановлення інвалідності II групи;

70-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому встановлено відповідну групу інвалідності, - у разі встановлення інвалідності III групи;

3) військовослужбовцю строкової військової служби, військовозобов'язаному або резервісту, призваному на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві, інвалідність якого настала внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), заподіяного військовослужбовцю строкової служби, військовозобов'язаному чи резервісту під час виконання обов'язків військової служби або служби у військовому резерві, або не пізніше ніж через три місяці після звільнення із служби, закінчення зборів, проходження служби у військовому резерві, але внаслідок захворювання або нещасного випадку, що мали місце в період проходження строкової військової служби, проходження таких зборів, служби у військовому резерві, у розмірі:

120-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому встановлено відповідну групу інвалідності, - у разі встановлення інвалідності I групи;

90-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому встановлено відповідну групу інвалідності, - у разі встановлення інвалідності II групи;

70-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому встановлено відповідну групу інвалідності, - у разі встановлення інвалідності III групи» [5].

Як вже вище зазначалось одноразова грошова допомога у разі встановлення інвалідності має соціально-забезпечувальний та компенсаційний характер і є однією з ключових гарантій держави військовослужбовцю у зв'язку зі стійкою

втратою працездатності. Її розмір за постановою КМУ № 975 визначається насамперед двома критеріями: групою інвалідності (I–III) та характером причинного зв'язку між інвалідністю і проходженням служби (поранення, захворювання, пов'язані з виконанням обов'язків; або інвалідність, що настала в період служби, внаслідок захворювання, пов'язаного з її проходженням), а також категорією отримувача (контрактники, строковики, резервісти). Відповідно, законодавець закладає підвищені розміри виплати для випадків, коли інвалідність прямо пов'язана з виконанням обов'язків військової служби, і нижчі - коли причинний зв'язок встановлюється з проходженням служби загалом, що підкреслює диференційований підхід та значення належного документального підтвердження підстав і причин інвалідності.

Наступним видом одноразової допомоги, яка передбачена для військовослужбовця є допомога у зв'язку з частковою втратою працездатності без встановлення інвалідності. Її розмір та особливості отримання військовослужбовцем передбачені п. 18 Постанови Кабінету Міністрів України від 25 грудня 2013 р. № 975.

У разі часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності одноразова грошова допомога призначається залежно від ступеня втрати працездатності, який встановлює експертна команда з оцінювання повсякденного функціонування особи або МСЕК, і обчислюється у кратності прожиткового мінімуму для працездатних осіб станом на 1 січня відповідного року. Розмір допомоги становить: 70-кратний прожитковий мінімум - для військовослужбовців (не строковиків), якщо втрата працездатності настала внаслідок поранення, травми, захворювання, отриманих під час виконання обов'язків служби, а також для звільнених осіб за умови встановлення

втрати не пізніше 1 року після звільнення; 50-кратний прожитковий мінімум - для військовослужбовців строкової служби, а також для військовозобов'язаних резервістів на зборах або службі в резерві (і для звільнених з цих форм служби) за аналогічної умови встановлення втрати в межах 1 року після звільнення, закінчення зборів чи виконання обов'язків у резерві [5].

Також в законодавстві передбачені особливості виплати відповідних видів допомог під час повторного огляду (переогляду) військовослужбовців. А саме мова йде про те, що якщо під час повторного огляду (переогляду) військовослужбовцю, військовозобов'язаному, резервісту або звільненій зі служби особі встановлюють вищу групу інвалідності чи інший причинний зв'язок, або збільшують відсоток втрати працездатності без інвалідності чи змінюють його причинний зв'язок, що дає право на більший розмір одноразової допомоги, доплата здійснюється з урахуванням уже виплачених сум і розраховується за прожитковим мінімумом на 1 січня року, коли встановлено нову групу (ступінь) або змінено причинний зв'язок. Якщо спочатку було встановлено відсоток втрати працездатності без інвалідності, а згодом була встановлена інвалідність, допомога за інвалідність також виплачується з урахуванням раніше виплаченого. Виняток становлять лише випадки при пораненнях, травмах, контузіїх, каліцтвах, отриманих у різні періоди часу, тоді виплата за часткову втрату працездатності може здійснюватися окремо, без зарахування попередніх сум [5].

3) *допомоги соціально-побутового призначення (грошова допомога на оздоровлення; матеріальна допомога для вирішення соціально-побутових питань).*

Також, на нашу думку, до одноразових допомог можна віднести й грошову допомогу на оздоровлення, оскільки вона не виплачується кожного місяця, але лише раз на

рік одноразово. Порівнюючи її з іншими видами одноразових допомог, які виплачуються військовослужбовцям, то можемо зауважити, що вона має зовсім інший характер виплати. Так вона не є абсолютно одноразовою допомогою, яка виплачується лише раз за весь період служби, проте ми її не можемо віднести й до щомісячного грошового забезпечення. Отже грошова допомога на оздоровлення - це щорічна соціальна виплата військовослужбовцю у розмірі його місячного грошового забезпечення, що надається в заявному порядку за процедурою, визначеною актами законодавства та відомчими нормативними актами.

Так, вона передбачена Законом України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» від 20.12.1991 р. № 2011-ХІІ, Наказом Міністерства оборони України від 07.06.2018 № 260 «Про затвердження Порядку виплати грошового забезпечення військовослужбовцям Збройних Сил України та деяким іншим особам» [6].

Так, розділ XXIII Наказу Міністерства оборони України від 07.06.2018 № 260 «Про затвердження Порядку виплати грошового забезпечення військовослужбовцям Збройних Сил України та деяким іншим особам», який має назву: «Виплата грошової допомоги для оздоровлення» передбачає особливості та умови надання та виплати відповідного виду допомоги.

Грошова допомога для оздоровлення виплачується військовослужбовцю при вибутті його у щорічну відпустку повної тривалості або у другу її частину, а також може бути надана без вибуття у відпустку за рапортом протягом поточного року; підставою є наказ командира (для командира - наказ вищого начальника) із зазначенням суми. Якщо особа звільняється і не отримала допомогу в році, коли мала на неї право, виплата здійснюється за наказом про виключення зі списків особового складу. Для

уникнення подвійної виплати право реалізується лише за умови, що допомога не надавалася за попереднім місцем служби/роботи чи місцем відрядження (при переведенні, призові з бюджетної установи або поверненні з відрядження). Розмір визначається станом на день наказу з урахуванням посадового окладу, окладу за званням, надбавки за вислугу та щомісячних додаткових виплат (крім винагород), із спеціальними правилами для осіб у розпорядженні/відсторонених та окремими підходами для випускників і строковиків. У новому календарному році допомога не надається, якщо відпустка при звільненні переходить на наступний рік; для осіб у відпустці по догляду за дитиною виплата можлива у році вибуття та у році повернення за умови набуття права на щорічну основну відпустку [6].

Щодо такого виду допомоги військовослужбовцям як матеріальна допомога для вирішення соціально-побутових питань, то можемо виокремити такі її особливості: 1) надається один раз на рік; 2) отримувачами є військовослужбовці, крім військовослужбовців строкової служби; 3) сума допомоги не може перевищувати розмір місячного грошового забезпечення; 4) виплата здійснюється за рапортом військовослужбовця; 5) виплачується на підставі наказу командира (для командира – на підставі наказу вищого начальника) із зазначенням суми; 6) надається у році, коли особа призначена і приступила до виконання обов'язків; 7) виплачується лише за умови, що в тому ж році не була отримана за попереднім місцем служби, роботи, відрядження; 8) допомога не надається в поточному році, якщо наказ про звільнення підписано минулого року, але особу ще не виключено зі списків військової частини.

Отже, як підсумок, хочемо зазначити, що грошова допомога на оздоровлення та матеріальна допомога для вирішення

соціально-побутових питань мають переважно соціально-підтримувальний характер, а не характер винагороди за результати служби чи виплати, пов'язаної з настанням надзвичайного юридичного факту (поранення, інвалідність, загибель тощо). Для них є типовими ознаки щорічності (раз на рік), заявного порядку (рапорт) та наказового оформлення, а також обмеження щодо недопущення подвійної виплати в межах одного календарного року й визначення розміру виходячи з місячного грошового забезпечення (у повному розмірі або в межах встановленого ліміту). Таким чином, ці допомоги виконують функцію підтримки належних умов життєдіяльності та відновлення працездатності військовослужбовців, підсилюючи соціальну складову державних гарантій під час проходження служби.

4) *гарантійні виплати при звільненні з військової служби (одноразова грошова допомога у разі звільнення з військової служби)*. Розмір та порядок виплати одноразової грошової допомоги у разі звільнення з військової служби передбачений положеннями Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» від 20.12.1991 № 2011-ХІІ [7]. Так, згідно ч.2 ст.15 Закону № 2011-ХІІ: «Військовослужбовцям, крім військовослужбовців строкової військової служби та військової служби за призовом осіб офіцерського складу, виплачується одноразова грошова допомога в таких розмірах:

1) 50 відсотків місячного грошового забезпечення за кожний повний календарний рік служби - які звільняються з військової служби: а) звільнення за станом здоров'я; б) звільнення за власним бажанням під час воєнного стану (для іноземців та осіб без громадянства, які проходять контрактну службу у визначених формуваннях); в)

відмови продовжувати службу в особливий період за наявності встановленого мінімального строку служби за контрактом: не менше 24 місяців за контрактом «до кінця особливого періоду/до демобілізації» або не менше 18 місяців після продовження дії контракту; г) звільнення після закінчення особливого періоду/оголошення демобілізації за відсутності бажання укласти новий контракт (для контрактів, укладених на спеціальних умовах ст. 23 Закону); д) звільнення у зв'язку зі звільненням з полону» [7].

«2) 50 відсотків місячного грошового забезпечення за кожний повний календарний рік служби за наявності вислуги 10 календарних років і більше - які звільняються з військової служби: а) у зв'язку із закінченням строку контракту; б) за віком; в) у зв'язку із скороченням штатів або проведенням організаційних заходів; г) у зв'язку із систематичним невиконанням умов контракту командуванням (за бажанням військовослужбовця); д) у зв'язку із виявленням однієї з підстав, зазначених у пунктах 1 і 9 частини другої статті 31 Закону України «Про розвідку»; е) з підстав, визначених пунктами 1 і 5 частини другої статті 36 Закону України «Про розвідку»; є) у зв'язку з неможливістю призначення на іншу посаду в разі прямого підпорядкування близькій особі; ж) у зв'язку з відкликанням мандата на право здійснення військової капеланської діяльності; з) через сімейні обставини або з інших поважних причин, перелік яких визначено частиною дванадцятю статті 26 Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу", під час дії особливого періоду та воєнного стану; и) за угодою сторін - у разі набуття військовослужбовцем права на пенсію за вислугу років; і) у зв'язку з обранням народним депутатом України, депутатом Верховної Ради Автономної Республіки Крим; ї) у зв'язку з призначенням (обранням) на

посаду судді, судді Конституційного Суду України, члена Вищої ради правосуддя, члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, керівника служби дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя, його заступника, дисциплінарного інспектора Вищої ради правосуддя» [7];

«3) 25 відсотків місячного грошового забезпечення за кожний повний календарний рік служби за наявності вислуги 10 календарних років і більше - які звільняються з військової служби за власним бажанням, через сімейні обставини або з інших поважних причин, перелік яких визначається частиною дванадцятю статті 26 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу», у мирний час» [7].

Що стосується іншої категорії військовослужбовців, а саме військовослужбовців строкової служби за призовом осіб офіцерського складу, то одноразова грошова допомога у розмірі 50% місячного грошового забезпечення виплачується при звільненні з таких підстав: (1) у зв'язку із закінченням установлених строків служби (у т.ч. під час дії воєнного стану); (2) за станом здоров'я; (3) через сімейні обставини або інші поважні причини (за переліком ч. 12 ст. 26 Закону «Про військовий обов'язок і військову службу»); (4) у разі настання особливого періоду та небажання продовжувати службу військовослужбовцем-жінкою, яка має дитину (дітей) до 18 років; (5) у зв'язку зі звільненням з полону; (6) у зв'язку з обранням депутатом (ВРУ або ВР АРК); (7) у зв'язку з призначенням/обранням на посади у системі правосуддя, визначені законом (суддя, суддя КСУ, член ВРП, член ВККС, керівник/заступник/інспектор служби дисциплінарних інспекторів ВРП) [7].

Таким чином, одноразова грошова допомога при звільненні з військової служби є гарантійною виплатою у системі соціального і правового захисту

військовослужбовців, спрямованою на компенсацію соціально-економічних наслідків припинення служби та підтримку особи на етапі переходу до цивільного життя (або зміни правового статусу). Законодавець вибудував її як диференційований механізм, у якому розмір залежить від: підстав звільнення; тривалості служби (вислуги); умов особливого періоду (воєнного стану); категорії військової служби (контракт (призов) офіцерського складу). Такий підхід забезпечує баланс між соціальною функцією держави та кадрово-дисциплінарними потребами оборонного сектору, стимулюючи добросовісне проходження служби й водночас надаючи посилену підтримку в соціально вразливих ситуаціях (звільнення за станом здоров'я, після полону, у зв'язку з демобілізаційними процесами тощо).

Висновок. Проведений аналіз свідчить, що система одноразових грошових виплат військовослужбовцям у період воєнного стану є багатокomпонентною та відіграє ключову роль у забезпеченні державних соціальних гарантій і підтриманні належного рівня їх грошового забезпечення. Її нормативне регулювання характеризується підвищеною динамічністю та багаторівневістю, що об'єктивно ускладнює правозастосування і зумовлює потребу у систематизації підстав, умов і процедур призначення відповідних виплат. Запропонована у статті класифікація одноразових допомог (стимулюючі, соціально-забезпечувальні, соціально-побутові, гарантійні при звільненні) дає змогу впорядкувати їх правове регулювання та чіткіше визначити функціональне призначення кожного виду. Загалом ефективність системи одноразових виплат залежить від правової визначеності процедур, належного документального підтвердження юридичних фактів і єдності адміністративної практики; відтак перспективними напрямками удосконалення є подальша уніфікація процедур призначення та виплати,

стандартизація доказових вимог і підвищення прозорості алгоритмів реалізації прав військовослужбовців.

Література:

1. Алфьоров С.Ю. Поняття та значення надання соціальної допомоги в умовах воєнного стану. Права людини в Україні: минуле, сьогодення, майбутнє : тези доп. учасників III Всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 9 груд. 2022 р.). Харків: НДІ ППСН, 2022. С. 21-23.

2. Жидченко К.П. Одноразова грошова допомога як елемент соціального захисту військовослужбовців Збройних Сил України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2016. Серія Право. Вип. 38. Том. 1. С. 148-151.

3. Про затвердження Порядку виплати грошового забезпечення військовослужбовцям Збройних Сил України та деяким іншим особам: Наказ Міністерства Оборони України від 07.06.2018 № 260. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0745-18/conv/parar22#n527>

4. Про реалізацію експериментального проекту щодо підвищення мотивації до проходження окремими категоріями громадян України військової служби у Збройних Силах, Національній гвардії та Державній прикордонній службі під час воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 11 лютого 2025 р. № 153. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/153-2025-%D0%BF#n30>

5. Про затвердження Порядку призначення і виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, призваних на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 грудня 2013 р. № 975. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/975-2013-%D0%BF#Text>

6. Про затвердження Порядку виплати грошового забезпечення військовослужбовцям Збройних Сил України та деяким іншим особам:

Наказ Міністерства оборони України від 07.06.2018 № 260. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0745-18#Text>

7. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20.12.1991 № 2011-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text>

References:

1. Alforov S.Yu. Poniattia ta znachennia nadannia sotsialnoi dopomohy v umovakh voiennoho stanu. Prava liudyny v Ukraini: mynule, sohodennia, maibutnie : tezy dop. uchastykiv III Vseukr. nauk.-prakt. konf. (Kharkiv, 9 hrud. 2022 r.). Kharkiv: NDI PPSN, 2022. S. 21-23.

2. Zhydchenko K.P. Odnorazova hroshova dopomoha yak element sotsialnoho zakhystu viiskovosluzhbovtiv Zbroinykh Syl Ukrainy. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. 2016. Seriya Pravo. Vyp. 38. Tom. 1. S. 148-151.

3. Pro zatverdzhennia Poriadku vyplaty hroshovoho zabezpechennia viiskovosluzhbovtiam Zbroinykh Syl Ukrainy ta deiakym inshym osobam: Nakaz Ministerstva Oborony Ukrainy vid 07.06.2018 № 260. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0745-18/conv/pararz22#n527>

4. Pro realizatsiiu eksperymentalnoho proektu shchodo pidvyshchennia motyvatsii do prokhodzhennia okremymy katehoriiami hromadian Ukrainy viiskovoi sluzhby u Zbroinykh Sylakh, Natsionalnii hvardii ta Derzhavnii prykordonnii sluzhbi pid chas voiennoho stanu: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 11 liutoho 2025 r. № 153. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/153-2025-%D0%BF#n30>

5. Pro zatverdzhennia Poriadku pryznachennia i vyplaty odnorazovoi hroshovoi dopomohy u razi zahybeli (smerti), invalidnosti abo chastkovoi vtraty pratsezdatsnosti bez vstanovlennia invalidnosti viiskovosluzhbovtiv, viiskovozoboviazanykh ta rezervistiv, pryzvanykh na navchalni (abo perevirochni) ta spetsialni zbory chy dlia prokhodzhennia sluzhby u viiskovomu rezervi: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 25 hrudnia 2013 r. № 975. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/975-2013-%D0%BF#Text>

6. Pro zatverdzhennia Poriadku vyplaty hroshovoho zabezpechennia viiskovosluzhbovtiam Zbroinykh Syl Ukrainy ta deiakym inshym osobam: Nakaz Ministerstva oborony Ukrainy vid 07.06.2018 № 260. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0745-18#Text>

7. Pro sotsialnyi i pravovyi zakhyst viiskovosluzhbovtiv ta chleniv yikh simei: Zakon Ukrainy vid 20.12.1991 № 2011-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text>

Volynets V.V. Types of lump-sum benefits for military personnel during martial law. – Article.

The article provides a comprehensive analysis of the system of lump-sum monetary payments to military personnel under martial law as a component of state social guarantees and an element of military pay. It is substantiated that, during martial law, the legal regulation of such payments is marked by increased dynamism and a multi-level structure of sources, which necessitates the systematization of the grounds, conditions, and procedures for their award and disbursement. The author proposes a definition of lump-sum monetary assistance to military personnel and, by its functional nature, distinguishes the following types: (1) incentive (motivational) payments; (2) lump-sum payments of a social-security (benefit) nature; (3) social and welfare-oriented benefits; and (4) guarantee payments upon discharge from military service.

The article analyzes incentive (motivational) lump-sum payments, in particular assistance after concluding the first contract and payments under experimental projects, as well as guarantee payments granted upon discharge from military service. A separate part of the study focuses on social-security (compensatory) payments in cases of disability and in cases of partial loss of working capacity without disability status, with particular attention to the criteria for determining the amount of assistance (disability group or percentage of loss of working capacity, causal link with the performance of military duties, category of service, and time limits for establishing the relevant condition). The legal significance of re-examination (follow-up assessment) and changes in the causal link is disclosed, along with approaches to calculating additional payments taking

into account amounts previously paid and the exceptions to this rule.

In addition, the article characterizes social and welfare-oriented benefits (health-improvement assistance and material assistance for addressing social and domestic needs) as annual payments within the military pay system, for which a claimant-based procedure (submission of a service report), formalization by an order, prevention of double receipt within the same calendar year, and determination of the amount based on monthly monetary allowance under departmental regulations are typical.

Keywords: military servicemember; military service; lump-sum monetary assistance; disability; loss of working capacity; health-improvement

assistance; material assistance; social and domestic needs; contract; discharge.

Авторська довідка:

Волинець Владислав Володимирович – доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри трудового права та права соціального забезпечення Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0506-1227>

Дата подачі автором 15.04.2026.

Дата прийняття після рецензування 23.04.2026.

Дата публікації 09.05.2026

